

Sorg och glädje

Bilder och dagboksanteckningar
24/1–15/3 2009
Sundsvalls museum
Barkassen

Gripen av det palestinska ödet

Härnösandskonstnären Gunnel Oldenmark ställer ut sina fotografier och dagboksanteckningar från Palestina och Israel på Sundsvalls museum. Det är en gripande utställning som vittnar om konstnärens starka engagemang i palestinafrågan. Bilderna är tagna från 1991 till 2006. Här finns interiörer från hem, kvinnokooperativ, måltider, krigsskadade människor, judiska fredsaktivister med mera, men inte de krigsbilder från Palestina vi är vana att se i media. Flera bilder handlar om mammor som skilts från sina barn.

– Gaza är konservativt, förklarar Gunnel Oldenmark. Vid skilsmässor förekommer det att mannen tar barnen. Kvinnan hamnar på särskilda kvinnohem.

Vi stannar framför en bild av nomader på Oljeberget.

– De har nog blivit ivägkörda därifrån nu, kommenterar Gunnel Oldenmark och minns hur hon kom dit en tidig morgon och blev bjuden på te och nybakat bröd.

Hon reste till Israel första gången 1965, då hon gick på Konstfack, och jobbade som volontär i tre månader på ett israeliskt kollektivjordbruk, kibbutzen Gadot i norra Galiléen.

– Det var en kämpande kibbutz, de skulle bygga upp landet. Vi som arbetade där fick allting gratis. Kibbutzfolket talade nedsättande om "the arabs" men vi träffade FN-observatörer som berättat hur illa palestinierna blev behandlade. Jag var helt politiskt omedveten så när jag kom hem började jag läsa om Palestina.

Hon kom att återvända 1991, 1996, 1997 och 2006 och vill åka dit igen.

– Jag har fört dagbok hela tiden. Mitt syfte har varit att undersöka hur vardagen ser ut för kvinnor och barn som lever under ockupation och krigskonflikt.

1996 arbetade hon som volontär på den arabiska flickskolan Dar El Tiff i Östra Jerusalem och undervisade i textil design. Läget var så osäkert att lektionerna fick hållas i ett skyddsrum. 1997 var hon på Betlehems universitet och undervisade lärare och studenter i måleri, design och textila tekniker.

– Några år senare startade vi, en grupp kvinnor i Härnösand, ett vänskaps- och biståndsprojekt tillsammans med ett kvinnocenter i Tulkarem som är ett flyktingläger på Västbanken.

De skapade en palestinsk-svensk kokbok med bilder, matrecept, poesi och texter om de båda folkens olika kulturtraditioner. Intäkterna från boken sänds oavkortade till kvinnor och barn i Tulkarem. Projektet har utvecklats till skolprojektet "Kunskap är ljus", som

fortfarande pågår. Kvinnliga analfabeter och barn som missar skolan på grund av ockupationen får undervisning.

– Vi satsar mest på barn och kvinnor. Det är männen som krigar. Kvinnorna är låsta i hemmen. Finns det ett kvinnocenter har de anledning att gå hemifrån för att brodera eller hålla på med data.

I flyktinglägret Tulkarem är det över 80 procents arbetslöshet.

– På grund av muren. De kan inte längre jobba i Israel och de förlorar jord och odlingar på grund av muren.

2006 åkte Gunnel Oldenmark åter till Palestina, nu med svenska kvinnor.

– Vi besökte vårt projekt i Tulkarem och reste runt på Västbanken och i Israel.

– Det som hade hänt 2006, både på israelisk och palestinsk sida, var att våldet i hemmen hade ökat.

Gunnel Oldenmark berättar att palestiniernas samhällen är inringade av murar byggda av staten Israel. För att hälsa på sin gamla mamma en kilometer bort kan de vara tvungna att gå igenom en eller flera checkpoints.

– Muren skär långt in på palestinsk mark. Palestinska områden infiltreras hela tiden av bosättare. Israelerna stjälar deras odlingar.

– De unga män som växer upp i flyktinglägren är desperata, instängda, okunniga och lätta att manipulera för religiösa fanatiker.

Men hon uppfattar inte att till exempel självmordsbombare har ett brett stöd i de palestinska flyktinglägren.

– Vanliga människor vill inte bo kvar. De är rädda för att deras barn ska bli självmordsbombare. De säger att "Meningen med livet är att leva, inte att dö".

Hennes vision är att ockupationen av Västbanken och blockaden mot Gaza hävs, att hela Jerusalem får vara en multinationell huvudstad där kristna, araber, judar, armenier, alla, kan leva i fred och en enstatslösning med demokrati för alla.

– Men i första hand, häv ockupationen av Västbanken och blockaden av Gaza, säger Gunnel Oldenmark.

Karin Kämsby

I samband med utställningen arrangeras en filmfestival från 30 januari till 2 februari i Kulturmagasinets programsal. Följande filmer visas: Löften, Unge Freud i Gaza, Det heliga landet, Citronlunden, Flickan från Auschwitz, Välkommen till Hebron, The Heart of Jenin, Paradise Now, Människor är som dansande stjärnor